

1979 SEP 1

ESTI HÍRLAP

690.24

„Az országos hírű Batori kávéház a Kálvin tér és a Kecskeméti utca sarkán az 1870-es években épült házban működött. Sohasem volt zenés, zajos kávéház. Régimódi öregurak, nyugdíjas bírák, professorok pihengettek itt délutánoként, miközben Ferenc, a vén főpincér előkereste a pipatőriumból mindenkinek a saját pipáját, még a matuzsálem-korú plébánosnak is, aki tábori pap volt 1848-ban és negyven évig járt ide mindig ugyanahhoz az asztalhoz. A két kis külön-szobában kártyáztak, biliárdoztak, egy sarokasztalnál Thaly Kálmán vezetésével Fülepp főpolgármester és a megyei tiszviselők politikáztak...”

Találomra idéztem a sok színhely közül az egyik leírásának részletét, Gündel Imre és Harmath Judit *A vendéglátás emlékei* című könyvéből — annak illusztrálására: néha szakkönyv is nyújthat szinte szépirodalmi jellegű élvezetet. Eltűnt világok mélyrétegei emelkednek ki a föld alól; a fent leírt régi típusú kávéház éppúgy Pest egy korszakát (a múlt századvégét) ássa elő, mint ahogy egy még régebbi időréteg bukkan elő egy múlt század-eleji diákkávéház leírásából (ahol hitelre volt kapható a tejeskávé és a mazsolás-túrós sütemény, hat krajcárért), vagy egy időben közelebbi réteg a két háború közti időszak tükrös kávéházaiknak felidézéséből.

A szerzőknek a hatalmas tárgyismeret, lelkesedés és meglevenítő készség mellett segítségül sietnek az

MINDENT TUDTAK AZ ARANY SASBAN

KÖNYV A PEST-BUDAI VENDÉGLÁTÁS EMLÉKEIRŐL

írók, de művészek, politikusok szavai is. „A kávéházban fény volt és meleg, s ha környezetünk gyertyavilágos sötétségéből oda beléptünk, akkor úgy éreztük, hogy mégsem vagyunk annyira elhagyatottak. Ott voltak barátaink és ott volt minden menedékünk.” — írta ellágyulva Füst Milán.

Szabó Ervin pedig társadalmi igazságérzettől fűtve így kiált fel a léhának ítélt intézmény védelmében: „Igenis! A kávéház az egyetlen nagyszabású kulturális intézmény Budapestnek. Kultúrintézmény! Mert demokratikus. Sokaknak hozzáférhető, kevés pénzért. Olcsó és jó. Két-három hatosért; egyenletesen fűtött, jól világított, kényelmesen berendezett helyiségben találkozhatom barátaimmal, olvashatok a lapokat, külföldi folyóiratokat, a Pallas Lexikont és a helységnév-tárat, és a címátárt, telefonálhatok, tizenöt-ször is...”

A kávéházak: s csupán egyetlen fejezet ebben a kultúratörténeti kincseskönyvben, amelynek alcíme így nyit: *A pesti, budai és óbudai fogadók, vendéglők, korcsmák, serházak, kávéházak, mulatók, cukrászdák és egyéb szórakozóhelyek életéből.* Fedőlappján

kívül-belül metszetek, öreg fényképek, régi étlap-fakszimilek, Gerbeaud Emil és Glück Frigyes arcképei idézik fel ama bizonyos, hagyományokban gazdag honi vendéglátást — mellékleteiben pedig olyan városörtöneti csemegéket talál az olvasó, mint a hajdan volt Tabán térképe, bejelölve a szép nevű kis vendéglátóhelyekkel. Vagy olyan — nemcsak szakmai — érdekességeket, mint a Gündel-és más vendéglátóiparos famíliák kapcsolatait ábrázoló családfa.

Megtudjuk sok egyéb közt, hogy az Angol Királynő Szállóban — amelynek tizenöt évig Deák Ferenc volt az egyik törzslakója — úgy sütötték a bécsi szeletet, hogy a húst csak akkor volt szabad bedobni a forró zsírba, amikor a pincér ott állt már a megrendelt ételért. Megtudjuk, hogy a Duna-parti István Főherceg Szállóban Mikszáth Kálmánnak és barátainak külön törzsszobát építtetett Gündel János, a szálló bérlője, ahol barátaival politizálhatott.

Pest-Budán törzsvendégnek, „stammgast”-nak lenni: az lehetett ám a jó dolog! Az Arany Sasban tudták, kinek mit kell főzni, „egyik a kolozsvári káposztát szereti, a másik meg nem eszi a malacpecsenyét

melegen, annak egy részt vacsorára tesznek el hidegen, az a vastag úr az iccés pohárból akarja meginni a felmeszely borát...” — idézi a könyv Vas Gerebent. Az Erdélyi Borozó gazdája, Spiegel Náci ünneplő ruhában, cilinderben ment el Molnár Ferencet megkövetni, amikor az elszokott étterméből, mert egy éjjel egy duhaj tiszt dulakodás közben kardot rántott. („Olyan vendéglőbe nem járok — mondta az író —, ahol hajnaltájt csak rántott kardot lehet kapni.”) Fűr József vendéglőjében, a vendéglősné nevenapján lehúzták a vasredőnyt, a hosszú pincében két sor hordó között terítettek a meghívott törzsvendégeknek, ingyen ehettek ihattak, amennyi csak be-
léjük fért...

Ó, világért sem szeretném nosztalgiahullámmal sodortatni magam. De a vendéglátóhelyek pillanatnyi állapota olyan (jórészt az elhamarkodottan rájuk erőltetett — és sok helyütt már visszacsínált — haszonkulcsemelés miatt), hogy az ember hovatovább már az egy-két év előtti állapotokat is visszasírja; kedélyes, olcsó kisvendéglők házias ízeit, vagy kávéházában a stabil, ismerős pincéereket.

Élvezetes és intelligens könyvet nyújt át a két szerző mindazoknak, akiket az evés-ivás kultúrája, a vendéglátás művésze, az emberi érintkezés formáinak alakulása érdekel, s akik szívét ennek a városnak a története közelről érinti.

Fencsik Flóra